

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Державний екзамен з психології являє собою підсумкову звітно-оцінювальну процедуру, метою якої є встановлення рівня фахової готовності випускника спеціальності „Психологія” до професійної діяльності.

Вихідною концептуальною ідеєю екзамену є ретельний аналіз можливостей майбутнього спеціаліста ефективно виконувати всі головні види діяльності, що існують в галузі психології (психологічне діагностування, консультативна діяльність, психокорекція, освітня психологічна діяльність, психологічна реабілітація).

Істотними складовими, що визначають успішність перерахованих видів професійної діяльності, є загальнотеоретична підготовка в галузі психологічної науки, знання основних напрямків сучасної консультативної психології, здатність до рефлексії наукового знання і проектування його в площину реальних психологічних проблем особистості та наявності системи первинних навичок аналізу запиту клієнта.

*Зазначене уявлення визначає **комплексний і наскрізний** характер державного екзамену з психології. Передбачається, що підготовка до нього дозволить випускнику рефлексивно, під кутом професійної реалізації, осягнути зміст всіх основних навчальних курсів з психологічних дисциплін, які вивчались протягом чотирьох років підготовки.*

Виокремлюють три змістовні складові, що в своїй єдності визначатимуть ступінь успішності екзаменаційної відповіді:

- теоретична;*
- рефлексивно-прикладна;*
- практично-аналітична.*

Теоретична складова передбачає знання і розуміння випускниками основних закономірностей функціонування і розвитку психіки людини, особливостей становлення особистості в онтогенезі та окремих аспектів індивідуальних варіантів і стильових особливостей розвитку: ґрунтовних соціально-психологічних механізмів і закономірностей існування особистості в

соціумі, фундаментальних сучасних підходів до діагностичної і консультативно-корекційної роботи в галузі практичної психології.

Рефлексивно-прикладна складова передбачає виявлення студентом здатності до аналізу науково-психологічних закономірностей і їхньої реалізації в межах конкретної ситуації практично-психологічної діяльності. В межах даного напрямку виявляється можливість майбутнього фахівця використовувати загальні психологічні положення відносно вікових, гендерних, індивідуальних особливостей людини: організувати психодіагностичні процедури в межах наявної проблеми: орієнтуватися в аспектах реабілітації граничних станів особистості тощо.

Практично-аналітична складова спрямована на виявлення здатності студента реалізувати набуті протягом навчання знання і вміння для аналізу, інтерпретації і планування консультативно-корекційної діяльності в конкретному реальному життєвому випадку.

Указані складові реалізуються в структурі **екзаменаційної відповіді**, яка складається з:

1. Теоретичного питання.
2. Прикладного питання.
3. Аналіз і інтерпретація конкретної ситуації.

Критерії оцінювання екзаменаційної відповіді встановлюються у відповідності до існуючих нормативних документів Міністерства освіти та науки України.

ВИПУСКНИК ПОВИНЕН ЗНАТИ:

- методологічні принципи і теоретичні концепції сучасної психології;
- основні закономірності існування і розвитку психіки людини;
- особливості пізнавальної діяльності особистості, напрями та специфіку психологічної діяльності в цих сферах;
- індивідуально-типологічні і стильові параметри діяльності людини і систему відповідних практично-психологічних заходів;

- закономірності структури і становлення особистості в онтогенезі, найбільш важливі теоретичні уявлення світової психології щодо психології особистості;
- закономірності вікового розвитку особистості і особливості психологічної діяльності з людьми різних вікових груп;
- соціально-психологічні закономірності розвитку і існування особистості в групі та в спільнотах і основні підходи до практично-психологічної діяльності в комунікативній та інтерактивній сферах;
- особливості індивідуальних варіантів розвитку особистості та принципи організації відповідної практично психологічної діяльності;
- основні положення і принципи консультативно-корекційної роботи, сучасні напрямки психологічного консультування, основні засоби консультативної роботи;
- основи медико-психологічних знань, закономірності психосоматичних проявів та клінічних випадків;
- закономірності виникнення, протікання та корекції екстремальних (травматичних) переживань особистості;
- методи дослідження в психології;
- основні принципи і напрямки психодіагностики;
- закономірності і засоби встановлення та використання психологічного діагнозу;

ВИПУСКНИК ПОВИНЕН ВМІТИ:

- аналізувати теоретичні положення наукової психології і рефлексивно застосовувати їх в практичній діяльності;
- виокремлювати дослідницьку проблему і планувати психологічне дослідження;
- проводити психодіагностичні обстеження, встановлювати психологічний діагноз;
- інтерпретувати дані психодіагностики, робити висновки;
- аналізувати і інтерпретувати окремий випадок за запитом;
- планувати і здійснювати систему консультативно – корекційних процедур, адекватних життєвій проблемі особистості;
- застосовувати різні способи психотерапевтичної взаємодії з клієнтом;
- планувати і здійснювати систему реабілітаційних заходів;
- гнучко реагувати на індивідуальні випадки, рефлексивно ставитись до проблем клієнта;

- відновлювати свої фахові знання, мати тенденції до професійно – особистісного зростання;
- реалізувати професійно-етичні вимоги і положення у відповідності до існуючих нормативів.

ПРОГРАМА ДО ДЕКУ

Психологія в сучасному науковому вимірі. Психіка і її функції. Основні види психічних явищ, їх особливості та психологічні факти. Рефлексія та інтерпретація психологічних фактів. Культурно-історичне уявлення про психіку. Психологічна і психофізіологічна природа активності людини. Особистість як особливий вимір психології людини. Психологічні характеристики особистості. Ролі. Мотиви. Потреби. Самосвідомість. Саморегуляція. Поняття про індивідуальність. Індивідуальність як найвищий принципово новий рівень розвитку особистості. Індивідуально-психологічні властивості: здібності. Психологія і психофізіологія темпераменту як формально-динамічної характеристики психічної діяльності індивіду. Індивідуально-психологічні властивості: характер. Емоційна сфера людини. Емоційні стани. Індивідуальні особливості емоційної сфери. Загальна характеристика пізнавальної діяльності особистості. Особливості пізнавальної діяльності особистості. Загальні особливості, фізіологічні механізми пізнавальних процесів.

Поняття про психічний розвиток. Основні чинники, принципи та закономірності психічного розвитку. Механізми психічного розвитку, основні його складові. Психологічні особливості у період новонародженості. Характеристика психічного розвитку немовляти. Раннє дитинство(1-3 роки), основні особливості психічного розвитку. Характеристика психологічних особливостей дошкільника. Психологічна готовність дитини до школи, основні її складові. Молодший шкільний вік, особливості психічного розвитку підлітка. Юність, характеристика основних особливостей психічного розвитку. Період дорослості (рання дорослість, середня дорослість, пізня дорослість), основні показники розвитку.

Проблема виховання у педагогічній психології. Управління і самоуправління виховним процесом. Самовиховання як вищий рівень розвитку саморегуляції і самоуправління. Психологія навчання. Навчання і розвиток, розвиваюче навчання. Єдність навчання і учіння. Учбова діяльність, Структура учбової діяльності. Педагогічна діяльність, її форми, характеристики, зміст. Учбово-педагогічне співробітництво та спілкування в освітньому процесі. „Бар’єри” та основні області затруднень у педагогічній взаємодії.

Класифікація психодіагностичних методик. Психодіагностичні завдання, Психологічний діагноз. Основні етапи здійснення психодіагностики. Поняття про психодіагностичний метод та його особливості. Основні діагностичні

підходи. Психологічне дослідження як єдність діагностичної та корекційно – консультативної діяльності. Типи психодіагностичного інструментарію. Тест. Стандартизація тестів. Надійність та валідність тесту. Основні види тестів. Опитувальники: загальна характеристика. Класифікація та характеристика різних видів особистісних опитувальників. Опитувальники станів і настроїв, опитувальники – анкети. Проективні методик. Недоліки та переваги проєктивних методик. Психодіагностика спеціальних та загальних здібностей, професійної діяльності, свідомості та самосвідомості. Психодіагностика темпераменту і характеру. Психодіагностика мотиваційно-потребової, ціннісно-установчої, інтелектуальної та пізнавальної сфер. Діагностика особливостей людини, які проявляються в сфері міжособистісних стосунків. Специфіка застосування психодіагностичного методу в закладах освіти при роботі з особами, які відносяться до різних вікових груп.

Сім'я як мала група. Специфічні і неспецифічні функції, сучасні моделі сім'ї та їх структура. Психологічні особливості сімейного спілкування. Види взаємодії в сімейних стосунках. Сімейно-рольова структура. Поняття сімейної ролі. Типи розподілу сімейних ролей. Стативно-рольова диференціація в сім'ї. Процеси інтеграції та адаптації на початковому етапі. Психологічна сумісність. Основні психологічні моделі батьківсько-дитячих стосунків. Конфлікт в сім'ї. Порушення життєдіяльності сім'ї. Поняття латентного сімейного порушення. Сім'я як джерело психічної травми. Травматизуючі стани особистості в сім'ї. Діагностика порушень в сім'ї.

Категорія спілкування в соціальній психології. Психологічна структура спілкування, його види, функціональний аналіз, рівні. Сутність міжособистісної комунікації. Психологічна природа засобів спілкування. Психологічні особливості невербальної комунікації. Співвідношення категорій “спілкування” і “взаємодія”. Структурний аналіз міжособистісної взаємодії. Типи взаємодії. Соціальна перцепція: механізми розуміння людьми один одного. Каузальна атрибуція. Психологічний вплив в процесі спілкування. Види, принципи та механізми психологічного впливу. Перешкоди і дефекти спілкування. Види, принципи та механізми психологічного впливу. Перешкоди і дефекти спілкування: утруднене спілкування, комунікативні бар'єри, самотність, аутичність, деформація спілкування. Види соціальних груп. Параметри, що характеризують індивіда як члена групи. Мала група: динамічні характеристики. Соціально-психологічна структура особистості. Характеристика особистості як члена групи. Статус, авторитет, престиж, позиція.

Національна соціально-психологічна служба та психологічна служба освіти як її складова: структура, функції, мета і завдання. Діяльність психолога у психологічній службі загальноосвітньої школи: предмет та завдання, типи організації, основні види діяльності, організація діяльності. Умови ефективної діяльності психологічної служби освіти. Особливості діяльності психолога в інноваційних закладах, школах-інтернатах, дошкільних закладах, оздоровчих таборах. Психологічна служба вищих закладів освіти. Особливості просвітницької діяльності психолога.

Види психологічної допомоги особистості. Головні цілі і завдання діяльності психолога-консультанта. Поняття про психологічне здоров'я, розмежування критеріїв психологічного та психічного здоров'я. Загальна характеристика консультативного процесу. Основні етапи і завдання консультативного процесу. Загальні проблеми вітчизняної теорії психологічного консультування. Психодинамічна парадигма консультування. Основні завдання консультування у поведінковому напрямі психотерапії. Когнітивна парадигма психологічного консультування. Гуманістичні принципи психологічного консультування. Індивідуальне консультування особистості у кризових станах. Консультування жертв гоміциду. Особливості консультування клієнтів похилого віку. Особливості надання психологічної допомоги дітям і підліткам. Основні характеристики сімейного консультування. Психологічна допомога соматично хворим людям. Психологічна допомога при посттравматичному стресовому синдромі. Особливості психологічної допомоги при психологічній залежності. Основи профконсультування та професійного відбору. Групові форми роботи в практичній психології. Особливості групової динаміки у психокорекційних групах. Основні методи психокорекційної роботи у тренінгових групах.

Особистість як об'єкт психологічного дослідження: загальнотеоретичне і практично-прикладне значення досліджень особистості в психології. Теоретичний аналіз методологічних підходів і емпіричних методів дослідження особистості в психології. Структура особистості. Поняття структури в персонології, психології та інших науках. Методологічні підходи до визначення структури особистості. Мотиваційно-потребова сфера особистості. Проблема активності людини та її витоків у сучасній психології. Становлення особистості і її життєвий шлях. Особистість в соціальній ситуації. Психологія соціальних ситуацій. Розвиток особистості в контексті життєвої ситуації. Провідні напрями дослідження особистості в сучасній психології: психоаналітичний напрям, гуманістичний напрям, теорії особистісних рис, екзистенціальна психологія. Особистість у вітчизняній

психології. Психологічне здоров'я: нормальний та аномальний розвиток особистості. Психосоматичні явища. Причини поведінки, що відхиляється. Соціальні умови психологічного здоров'я людини.

Розвиток особистості в процесі професіоналізації та проблеми самореалізації особистості у різних видах професійної діяльності. Психологічне вивчення професії. Психологічні проблеми стимулювання трудової діяльності та мотивація праці; психологія працездатності та професійний потенціал сучасного працівника. Проблеми адаптації людини до професійної діяльності. Професійні деструкції особистості.

Реалізація методологічних основ психологічного дослідження в інженерній психології. Психологічна характеристика систем «людина - машина». Професійна діяльність психолога у системах «людина - машина».

Становлення психології як самостійної науки: зародження психологічної думки у Давньому світі, розвиток психологічних знань в рамках філософії та природознавства. Розвиток психологічної науки Західної Європи та США. Особливості розвитку вітчизняної психологічної науки.

Методи пізнання в юридичній психології. Поняття особистості в психології та правовій науці. Система психічних процесів та їх роль в правовій науці. Психолого-правова оцінка організованих злочинних формувань (груп) та їх протиправної діяльності.

ЗМІСТ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ

Відповідь складається з трьох питань.

Перше з них є комплексним, теоретично-аналітичним, **друге** – прикладним, **третє** питання – практична ситуація (задача).

Відповіді на перше питання має містити такі аспекти:

1. Теоретично-методологічний аналіз психологічної і психофізіологічної сутності даного явища (процесу, властивості), його значення в контексті функціонування цілісної особистості.
2. Співвідношення загального, вікового та індивідуального в межах даного явища.
3. Психологічні закономірності діагностування даного явища.
4. Функціонування в нормі та можливі психологічні відхилення.
5. Психокорекційні та консультативні заходи відносно проблем, пов'язаних із відхиленням даного явища від нормативного існування.

ПРОПОНУЮТЬСЯ ТАКІ ПЕРШІ ПИТАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА:

1. Становлення психології як самостійної науки.
2. Особливості розвитку вітчизняної психологічної науки.
3. Неусвідомлювані психічні процеси і явища.
4. Мотиваційно-потребова сфера особистості. Спрямованість.
5. Розвиток особистості.
6. Перцептивні процеси особистості.
7. Мнемічні процеси особистості.
8. Мислення та уява.
9. Мовленнєва діяльність особистості.
10. Індивідуальність. Характерологічні властивості особистості.
11. Індивідуальність. Темпераментальні властивості людини.
12. Індивідуальність. Здібності людини.
13. Емоційні процеси особистості.
14. Довільність поведінки та проблема саморегуляції особистості.
15. Самосвідомість особистості.
16. Індивідуальність та її діяльність.
17. Взаємодія і спільно-розподільна діяльність.
18. Психологічні особливості конфліктної взаємодії.
19. Психологічні закономірності комунікації.
20. Міжособистісне сприймання.
21. Внутрішньоособистісні конфлікти і суїцидальна поведінка.
22. Рольова взаємодія особистості.
23. Особистість в організації.
24. Динамічні процеси в малих групах.
25. Формування особистості. Психологія виховання.
26. Формування особистості. Психологія навчання.
27. Індивідуальні варіанти розвитку особистості.
28. Психологічне вивчення професії.

29. Професійна самореалізація особистості.
30. Психологічний вплив.
31. Реалізація методологічних основ психологічного дослідження в інженерній психології.
32. Психологічне здоров'я особистості: проблеми критеріїв, чинники ризику порушень та умови збереження.
33. Життєвий цикл і вікові кризи.
34. Основні напрями сучасної психології.
35. Поняття «психологічний супровід» (на прикладі різних концепцій психологічної служби освіти).
36. Психосоматичні проблеми в психології.
37. Підхід до особистості та система психічних процесів у юридичній психології.
38. Психологічні особливості українського національного характеру.
39. Психодіагностика як наука, її структура, основні підходи, вимоги і завдання.
40. Класифікація методів наукового психологічного дослідження.

Друге питання білета має науково-прикладний характер. Відповідь на нього передбачає виявлення студентом-випускником розгорнутої системи знань і вмінь у галузі психологічної практики.

ПРОПОНУЮТЬСЯ ТАКІ ДРУГІ ПИТАННЯ

ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА:

1. Психологічне діагностування мотиваційно-потребової сфери особистості.
2. Психологічне діагностування свідомості і самосвідомості особистості.
3. Психологічне діагностування пізнавальних психічних процесів
4. Психологічне діагностування емоційної сфери особистості.
5. Психологічне діагностування здібностей.

6. Психологічне діагностування темпераменту і характеру особистості.
7. Комплексне психологічне діагностування індивідуальності.
8. Психологічне діагностування взаємостосунків і комунікативної сфери особистості.
9. Особливості психологічної допомоги дітям.
10. Особливості психологічної допомоги в підлітковому віці.
11. Особливості психологічної допомоги в юнацькому віці.
12. Особливості психологічної допомоги дорослим.
13. Особливості психологічної допомоги в старечому віці (геронтопсихологія).
14. Психологічні проблеми стимулювання трудової діяльності та мотивація праці.
15. Психологія працездатності та професійний потенціал сучасного працівника.
16. Проблеми адаптації людини до професійної діяльності.
17. Професійні деструкції особистості.
18. Психологічна реабілітація особистості.
19. Особливості психологічної допомоги соматично хворим людям.
20. Особливості психологічної допомоги при посттравматичному стресовому синдромі.
21. Психологічна допомога особистості в кризовій ситуації.
22. Особливості надання психологічної допомоги сім'ї.
23. Психолого-правова оцінка організованих злочинних формувань (груп) та їх протиправна діяльність.
24. Особливості групової динаміки у психокорекційних групах.
25. Основні методи психокорекційної роботи у тренінгових групах.
26. Особливості психологічної допомоги особистості в психоаналітичному напрямі.
27. Особливості психологічної допомоги в гуманістичному напрямі.

28. Особливості психологічної допомоги в межах екзистенціальної психології.
29. Особливості психологічної допомоги в біхевіоральній терапії.
30. Організація психологічної служби в закладах освіти.
31. Застосування методів математичної статистики в роботі психолога.
32. Проективні техніки у дослідженні особистості.
33. Психологічна характеристика систем «людина - машина».
34. Професійна діяльність психолога у системі «людина - людина».
35. Функціонування психологічної служби в інноваційних навчально-виховних закладах, вузах.
36. Психологічна характеристика невербальних засобів комунікації. Проблема інтерпретації невербальної поведінки.
37. Загальна стратегія використання психологом знань про властивості основних нервових процесів при здійсненні профорієнтаційної роботи.
38. Особливості просвітницької діяльності психолога.
39. Психодіагностика професійної діяльності та профорієнтації.
40. Умови ефективної діяльності психологічної служби освіти.

Третє питання білета (психологічне діагностування, опис конкретної ситуації) передбачає виявлення студентом уміння застосовувати узагальнені наукові знання з різних галузей психології для аналізу можливих причин виникнення даної ситуації, уміння сконцентруватися на цілісній унікальній психічній реальності суб'єктів-учасників цієї ситуації, обґрунтувати варіант (або варіанти) рішення. Обраний студентами алгоритм аналізу конкретної ситуації демонструє рівень його особистісного та професійного орієнтування у реальних обставинах діяльності психолога, можливості у вирішенні проблем співвідношення номотеки й ідеографії.

СХЕМА АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ:

1. Визначення і формування проблеми, описаної у ситуації. Правильне формування проблеми обумовлює вибір конкретної галузі психологічного знання, у термінах якого доцільніше аналізувати дану ситуацію (наприклад, соціальної психології, вікової психології, психологічного консультування чи психотерапії).
2. Опис вірогідної генези проблеми, яка викликала виникнення даної ситуації. Висування психологічних гіпотез відносно характеру та причин поведінки діючих осіб ситуації. Побудова гіпотез підказує напрями пошуку рішень ситуації.
3. За необхідністю обґрунтувати: а) доцільність проведення психодіагностичного дослідження; б) вибір конкретного психодіагностичного інструментарію.
4. Формулювання й обґрунтування основних задач психологічного впливу чи взаємодії, виходячи з можливих результатів психодіагностичного дослідження чи аналізу причин виникнення описаної у ситуації проблеми.
5. Опис та обґрунтування можливих (доцільних) способів рішення сформульованих задач з арсеналу психологічних методів і технік.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Алешина Ю. Индивидуальное и семейное консультирование. - М.: Независ. Фирма "Класс", 1999. – 208 с.
2. Анастаси А. Дифференциальная психология. Индивидуальные и групповые различия в поведении. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001.
3. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. – СПб.: Питер, 2003.
4. Балл А.Г. Теория учебных задач: психолого-педагогический аспект. – М., 1990.
5. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика. – К.: Укртехпрес, 1997. – 215 с.
6. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: Питер Ком, 1999.
7. Бурлачук Л.Ф., Савченко Е.П. Психодиагностика (психодиагностический инструментарий и его применение в условиях социальных служб). – К., 1995.
8. Васильев В.Л. Юридическая психология. – СПб.: Питер Пресс, 1997. – 656 с.
9. Возрастная психология. Хрестоматия / Под ред. В.С. Мухиной, А.А. Хвостова. – М., 1999.
10. Выготский Л.С. Вопросы детской (возрастной) психологии. Собр.соч. в 6 т. – М.: Педагогика, 1984. – Т.4. – С.243-385.
11. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций. – М.: ЧеРо, 1998. – 336 с.
12. Горбатов Д.С. Практикум по психологическому исследованию. – Самара: Идательский дом "БАХРАХ-М", 2000. – 248 с.
13. Гурьева В.А. Психогенные расстройства у детей и подростков. – М., 1996.
14. Давыдов В.В. Генезис и развитие личности в детском возрасте // Вопросы психологии. – 1992. – №1-2. – С.22-32.
15. Запорожец А.В. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1986. – Т.1. – 320 с.
16. Зинченко В.П., Моргунов Е.Б. Человек развивающийся. - М.: Тривола, 1994. – 332 с.
17. Змановская Е.В. Девиантология (психология отклоняющегося поведения). – М., 2003.

- 18.Келли Дж. Психология личности. Теория личных конструктов. – СПб.: Речь, 2000. – 249 с.
- 19.Корнилова Т.В. Введение в психологический эксперимент. – М.: Изд-во МГУ; Изд-во ЧеРо, 2000.
- 20.Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості.- К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
- 21.Кочюнас Р. Психологическое консультирование. – М.: Академ. Проект., 1999. – 240 с.
- 22.Кочюнас Р. Психотерапевтические группы: Теория и практика / Пер. с лит. – М.: Академ.Проект, 2000. – 240 с.
- 23.Кулагина И.Ю. Возрастная психология: развитие ребенка от рождения до 17 лет. – М., 1998.
- 24.Куницына В.Н., Казаринова Н.В., Погольша В.М. Межличностное общение. - СПб., 2001.
- 25.Холл С.К., Линсдей Г. Теории личности. – М.: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999. – 592 с.
- 26.Лерш Ф. Розуміння особи у психології // Гуманістичні підходи в західній психології ХХ століття. – К.: Пульсари, 2001. – С.93-121.
- 27.Либин А.В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций. – М.: Смысл; PerSe, 2000.
- 28.Личко А.Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков. – Л.: Медицина, 1983. – 255 с.
- 29.Ложкин Г.В., Повякель Н.И. Практическая психология в системах «человек – техника»: Учеб. Пособие для студ. Вузов. К:МАУП,2003.- 294 с.
- 30.Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. – М.: Наука, 1984.
- 31.Максименко С.Д. Основи генетичної психології. – К: НПЦ Перспектива, 1998. – 220 с.
- 32.Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методології, методи, програми, процедури. – К.: Наукова думка, 1998. – 216 с.
- 33.Максимова Н.Ю., Мілютіна К.Л., Піскун В.Н. Основи дитячої патопсихології. – К., 1996.
- 34.Маркова А.К. Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения. – М.: Просвещение, 1990. – 102 с.

- 35.Маркова А.К., Никонова А.Я. Психологические особенности индивидуального стиля деятельности учителя // Вопросы психологии. – 1984. – №5.
- 36.Машбиц Е.И. Психологические основы управления учебной деятельностью. – К., 1987.
- 37.Мей Р. Искусство психологического консультирования. - М.: Апрель-пресс, ЭКСМО-пресс, 2001. – 252 с.
- 38.Мей Р. Становлення екзистенційної психології // Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст. – К.: Пульсари, 2001.- С.124-164.
- 39.Мерлин В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. – М.: Педагогика, 1986. – 254 с.
- 40.Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования. – СПб.: Питер, 2000. – 464 с.
- 41.Никоненко О.П., Ярослав Н.С. Психологія молодшого школяра. – Ніжин, 2001.
- 42.Общая психодиагностика/Под ред. А.А. Бодалёва, В.В. Столина. – М.: МГУ, 1987.
- 43.Овчарова Р.В. Практическая психология в начальной школе. – М.: ТЦ «Сфера», 1996.
- 44.Овчарова Р.В. Технологии практического психолога образования. – М., 2001.
- 45.Олпорт Гордон В. Личность в психологии. – М.: КСП, СПб.: Ювента, 1998. – 345 с.
- 46.Основы инженерной психологии: Учеб. для тех. вузов / Б.А. Душков, Б.Ф. Ломов, В.Ф. Рубахин и др.; Под ред. Б.Ф. Ломова. – М.: Высш. шк., 1986.- 448 с
- 47.Основи практичної психології / В.Панок, Т.Титаренко, Н. Чепелєва та ін. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.
- 48.Основы психофизиологии / Отв. ред. Ю.И.Александров. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 432с.
- 49.Панок В.Г., Цушко І.І. Нове положення про психологічну службу системи освіти України // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – № 2.
- 50.Папуча М.В., Кричковська Т.Д. Особистість: розвиток, соціалізація, виховання. – Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. Миколи Гоголя, 2001. – 147 с.
- 51.Папуча М.В. Психологія ранньої юності. – Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2001. – 137 с.

52. Педагогічна психологія / За ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. – К.: Вища школа, 1991.
53. Практикум по психодіагностиці. Дифференціальна психометрика / Под ред. Столина В.В., Шмелёва А.Г. – М.: Изд-во Моск.ун-та, 1984.
54. Практическая психодіагностика: методики и тесты/ Ред. Райгородский Д.Я.. – Самара, 2000.
55. Практическая психология образования / Под ред. И.В. Дубровиной. – М.: ТЦ «Сфера», 2000. – 528 с.
56. Принцип развития в психологии / Под ред. Л.И. Анциферовой. – М.: Наука, 1978. – 366 с.
57. Проблема субъекта в психологической науке. – М.: Академический проект, 2000. – 320 с.
58. Психология индивидуальных различий / Под ред. Гиппенрейтер Ю.Б., Романова В.Я. – М.: ЧеРо, 2000. – 778 с.
59. Психология личности в трудах зарубежных психологов / Под ред. Реана А.А. – СПб.: Питер, 2000. – 320 с.
60. Психология личности в трудах отечественных психологов. – СПб.: Питер, 2000. – 476 с.
61. Психология личности: Тексты / Под ред. Гиппенрейтер Ю.Б., Пузыря А.А. – М.: Изд-во МГУ, 1982. – 286 с.
62. Психология: Словарь / Под ред. Петровского А.В., Ярошевского М.Г. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
63. Психология мотивации и эмоций / Под ред. Гиппенрейтер Ю.Б., Фаликман М.В. – М., 2002. – 751 с.
64. психология труда / О.Г. Носкова; Под ред. Е.А. Климова. - ., 2004.
65. Психология формирования и развития личности / Под ред. Анциферовой Л.И.. – М.: Наука, 1981. – 365 с.
66. Психология человека от рождения до смерти / Под ред. Реана А.А. – СПб. – М., 2002.
67. Психология эмоций: Тексты. / Под ред. Вилюнаса В.И., Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 286 с.
68. Роджерс К. Клиентоцентрированная терапия // Психология личности в трудах зарубежных психологов / Под ред. Реана А.А. – СПб.: Питер, 2000. – С. 224-233.
69. Скрипченко О.В., Лисянська Т.М., Скрипченко Л.О. Довідник з психології та педагогіки. – К., 2000.

- 70.Смирнов В.М. Нейрофизиология и высшая нервная деятельность детей и подростков. – М.: Академия, 2000.
- 71.Собчик Л.Н. Введение в психологию интегральной индивидуальности. – М.: Институт прикладной психологии, 2000. – 509 с.
- 72.Соколова Е.Т. Самосознание и самооценка при аномалиях личности. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 214 с.
- 73.Социальная психология в трудах отечественных психологов: Хрестоматия. – СПб., 2000.
- 74.Справочник по психологии и психиатрии детского и подросткового возраста / Под ред. Циркина С. Ю. – СПб., 2000.
- 75.Толочек В.А. Современная психология труда. – Спб., 2005.
- 76.Трофімов Ю.Л. Інженерна психологія: Підручник для студентів психолог. спец. вузів. – К.: Либідь, 2002. – 202 с.
- 77.Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии. Работы советских авторов периода 1946 – 1960г.г. / Под ред. Ильясова И.И., Ляудис В.А. – М.: МГУ, 1980.
- 78.Чепелева Н.В. Життєва ситуація особистості // Основи практичної психології. – К.: Либідь, 1999. – С. 112-135.
- 79.Шевандрин Н.И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности. – М.: ВЛАДОС, 1998.
- 80.Эйдемиллер Э.Г., Юстицкис В.В. Психология и психотерапия семьи. – СПб., 2002.
- 81.Яценко Т.С. Психологічні основи групової психокорекції. – К.: Либідь, 1996. – 264 с.
- 82.Розин В.М. Психология: теория и практика. – М.: Форум, ИНФРА-М, 1998.- 294 с.
- 83.Клиническая психология / Под ред. Тарабрина Н.В. – СПб.: Питер, 2000. – 352 с.
- 84.Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения. В 2т. – М.: Педагогика, 1983. – Т.1. – 392 с. – Т.2. – 320 с.
- 85.Нартова-Бочавер С.К. Дифференциальная психология. – М.: Флинта, 2003.
- 86.Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. М.: Педагогика, 1989. – 553 с.
- 87.Корнєв М.Н., Фомічова В.М. Психологія масової поведінки. - К., 2000.
- 88.Инженерная психология. Под ред. Г.К. Середы. К: «Вища школа», 1976.- 308 с.

89. Максименко С.Д. Общая психология. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 1999. – 528 с.
90. Психические состояния / Под ред. Л.В.Куликова. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.
91. Психологія / За ред. Костюка Г.С. – К.: Радянська школа, 1968. – 572 с.
92. Мухина В.С. Детская психология. – М., 1985.
93. Зейгарник Б.В. Патопсихология. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 287 с.
94. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. – М.: Педагогика, 1986. – Т.1. – 407 с.
95. Теплов Б.М. Избранные труды : В 2т. – М.: Педагогика, 1985.
96. Кондрашенко В.Т. Девиантное поведение у подростков. – Минск, 1988.
97. Фрейд З. Введение в психоанализ: лекции. – М., 1989.
98. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений. – К., 1990
99. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка. – М., 1994.
100. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. – М., 1994.
101. Божович Л.И. Этапы формирования личности. – М., 1995.
102. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія. – К., 1995.
103. Эриксон Э. Детство и общество. – СПб.: Питер, 1995.
104. Майерс Д. Социальная психология. – СПб., 1996.
105. Егорова М.С. Психология индивидуальных различий. – М., 1997.
106. Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М., 1999.
107. Шихирев П.Н. Современная социальная психология. – М., 1999.
108. Бандура А. Теория социального научения. - СПб., 2000.
109. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – СПб.: Питер, 2000. – 368 с.
110. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология. – СПб.: Питер, 2000.
111. Купер К. Индивидуальные различия. – М.: Аспект Пресс, 2000.
112. Левченко И.Я. Патопсихология: теория и практика. – М., 2000.
113. Маслоу А. Психология бытия. – М.: Рефл-бук, К.: Ваклер, 1997. – 304 с.
114. Организационная психология. Хрестоматия. – СПб., 2000.
115. Психология: Учебник / Под ред. Крылова А.А. – М.: Проспект, 2000.
116. Шнейдер А.Б. Психология семейных отношений. – М., 2000.
117. Андреева Г.М. Социальная психология. - М., 2001.

118. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. – М.: ИНТОР, 1996. – 544 с.
119. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология. – СПб.: Питер, 2001.
120. Клейберг О.А. Психология девиантного поведения. – М., 2001.
121. Кричковська Т.Д. Психологія дітей дошкільного віку. – Ніжин, 2001.
122. Непомнящая Н.И. Психодиагностика личности. – М.: Владос, 2001. – 189 с.
123. Психіатрія: Підручник / За ред.проф. О.К.Напрєєнка. – К., 2001.
124. Психология социальных ситуаций. Хрестоматия. – СПб.: Питер, 2001. – 403 с.
125. Сатир В. Психология семьи. – СПб., 2001.
126. Экзистенциальная психология / Под ред. Р. Мэя. – М. ЭКСМО, 2001. – 619 с.
127. Щотка О.П. Вікова психологія дорослої людини. – Ніжин, 2002.
128. Орбан-Лембрик Л.Є. Соціальна психологія. – К., 2003.
129. Менегетти А. Система и личность. - М.: Онтопсихология, 2003. – 319 с.
130. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2000.– 712 с.
131. Фромм Э. Душа человека. - М.: ООО Изд-во АСТ-ЛТД, 1998. – 204 с.
132. Братусь Б.С. Аномалии личности. - М.: Мысль, 1988. – 302 с.
133. Кон И.С. Открытие “Я”. – М.: Политиздат, 1978. – 367 с.
134. Коттлер Дж. Совершенный психотерапевт. – СПб.: Питер, 2002. – 350 с.
135. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990. – 364 с.
136. Рудестам К. Групповая психотерапия. – М.: Прогресс, 1990. –367 с.
137. Юнг К.Г. Душа и миф. – К. – М., 1997. – 383 с.
138. Семиченко В.А. Психология личности. – К.: Магистр, 2001. – 425 с.
139. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. – СПб.: Питер, 1999. – 608 с.
140. Крайг Г. Психология развития. – Спб.: Питер, 2002. – 992 с.